

112. Edelény, Ludmilla-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2006. október 5-én helyszíni szemlét tartottunk a védendő bronzkori településen. A községtől 3 km-re K-re, a Darnak felé vezető országúttól É-ra, a Ludmilla-dűlőben emelkedő szőlőhegyen található, ahol az ÉK-DNy irányú dombhát DNy-i végén van a földvár. A lelőhely szélét DNy felé a felvezető földút jelzi, az ettől Ny-ra elterülő platón régészeti leletet a felszínen nem látunk. Az ÉK felé kanyarodó földút a lelőhely peremét jelző bevágódásban halad, és ezen a köves földúton a lelőhely gépkocsival közvetlenül megközelíthető. DK-i irányban a Darnaki-patak völgye felé a plató pereme jelzi a lelőhely szélét. A domb tetején ÉNy-DK irányú keskeny szőlőparcellák vannak, amelyeket jórészt ma is művelnek, de néhányat sűrű bozót borított. A szőlősorok között a felszínen nagy mennyiségű kerámia, állatcsont, folyami kagyló és patics szóródott, ami azt jelzi, hogy a talajművelés már a régészeti rétegeket, objektumokat bolygatja. A korábbi ásatás helyét ma már nem lehetett megtalálni, nyitott szelvényt nem láttunk. Az ÉK felé folyamatos dombgerinctől mára ellaposodott sánc-árok (?) választja el a bronzkori települést. Ettől K-re, a sáncon kívül felszíni leletet már nem találtunk. A domb tetején, a lelőhelyen és a sáncon át DNy-ÉK irányú földút halad keresztül, miközben a bronzkori telep területén ma több, szőlőműveléshez kapcsolatos műtárgy (villanyoszlop, présház, kút, pince stb.) áll.

Munkatársak: Jankovich-Bésán Dénes, Nagy Levente.

TANKÓ KÁROLY

113. Egerág, Hosszú-földek Kelet

(Baranya megye) U, B?

2006. március 30-án terepbejárást végeztünk a BMMI Culture 2000 pályázatának keretében. A 2005. június 21-i légi felderítés során az Egerágtól DK-re lévő két patak közötti É-D irányú dombhát tetején foltok mutatkoztak a vetésben. Mostani terepbejáráskor a dombhát tetején és K-i oldalán 400×200 m-es területen elszórtan őskori (neolit és esetleg bronzkori) kerámiatöredékeket találtunk. Április 18-án ismételt légi felderítés során a bejárt területtől közvetlenül délre egy körárkot és újabb foltokat észleltünk. December 14-én megkíséreltük a terület bejárást is, de a magas növénytakaró miatt leleteket nem tudtunk gyűjteni.

Munkatárs: Kovaliczky Gergely.

BERTÓK GÁBOR

114. Erdőbénye, Kossuth utca 12.

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

2006. augusztus 8-án helyszíni szemlét végeztünk a vezetékfektetés földmunkáinál, ahol emberi csontok kerültek elő. A vezetékfektetési munkálatokat a középkori, 1334 előtt alapított katolikus templom kerítésének tövében

végezték. A kb. 60 cm szélességű, 120 cm mély árokban, az iskolaépület vonalában, mintegy 3 m hosszú sávban bolygatott emberi csontok – a koponyacsontok alapján feltételezhetően minimum 3 sír maradványai – kerültek elő, eredeti sírfoltot, illetve in situ sírrészletet azonban már nem tudtunk megfigyelni.

A helyszínen, az árok templomkert felőli metszetfalában ép koponyatetőt figyeltünk meg, mintegy 50 cm mélységben, ez vélhetően egy érintetlen sír, mely már nem esett az árok nyomvonalába. A meddőből, illetve a csontok közül nagy mennyiségben gyűjtöttünk középkori kerámiát, illetve néhány állatcsontot is (szarvasmarha). A megbolygatott sírok valószínűleg a katolikus templom körül létesült középkori temetőhöz tartoznak.

SELJÁN ÉVA – SZOLYÁK PÉTER

115. Esztergom, Budai Nagy Antal utca 4.

(Komárom-Esztergom megye) Á

2006. július 4–21. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen. A terület beruházással veszélyeztetett, ugyanis része az egykori Árpád-kori Kovácsi településnek, annak ÉK-i peremén található. Az ásatásra kijelölt 449,6 m² területen 6 kutatóárkot nyitottunk, egyenként 1,5×7 m felületen. A 25–30 cm-es barnás-humuszos felső réteg alatt az eredeti agyagos-sárgás altalaj 180–200 cm mélyen jelentkezett. Ebből a rétegből elszórtan aránylag nagy mennyiségű Árpád-kori kerámiatöredék és állatcsont került elő. Kibontottunk 2 kisebb, és egy nagyobb gödröt, amelyek leletanyagot nem tartalmaztak. A terület az egykori Kovácsi városrész településének szélén helyezkedett el. A feltételezett temetkezéseknek ezen a területen semmi nyomát nem találtuk.

Konzulens: Horváth István.

TRUGLY SÁNDOR

116. Esztergom, Zsidód

(MRT 5. k. 8/30 lh.)

(Komárom-Esztergom megye) B, Á

2006-ban magasfeszültségű távvezeték építését megelőző régészeti kutatást végeztünk a lelőhelyen. A 11. sz. út dorogi oldalán elhelyezkedő 12., 13. és 14. sz. oszlopok érintik a középkori Zsidód nevű falu egykori területét. Pontosabban a 13. és 14. oszlopok között volt a falu temploma és temetője, amelynek közel az egészét a korábbi években feltártuk. A 13. oszlophelyen régészeti objektum nem mutatkozott; ez a terület a patakkal övezett lakott területen kívülre esett és gyakran borította árvíz.

A 14. sz. oszlophely talajszerkezete teljesen eltér a 13. oszlophelyétől. Itt a talaj agyagos, a mai termőtalaj alatt sárga lösz. Ugyanilyen talaj volt a falu területén is, a Kis-Duna partján. Ebben a szelvényben sem voltak régészeti objektumok, de a nyelés után a szelvény alján feltehetően középkori (vagy annál későbbi, de nem mai) szántóföldi nyomokat találtunk. A párhuzamos

sötét csíkok a Kis-Dunára merőlegesen haladtak. Az árvíz utáni magas talajvíz miatt pontosabb megfigyelést nem tudtunk végezni, de annyi bizonyossá vált, hogy a patakkal határolt lakott területre esik.

A 12. oszlop helye a Pilisből eredő Kenyérmezői-patak bal partján helyezkedik el. Ez a patak ma egyenesen a Kis-Dunába torkollik és átvágja az egykori falu területét is. A 18. sz. végi szabályozás előtt azonban abba a dunai mellékágba csatlakozott, amely az egykori temetőt is, ill. a falu területét Ny-ról és DNy-ről határolta.

A 12. oszlophelyen két középső bronzkori leletanyagot tartalmazó gödröt találtunk.

A feltárást végző intézmény a Magyar Mezőgazdasági Múzeum.

Munkatárs: Kőrösi Andrea archeozoológus.

MOLNÁR ERZSÉBET

117. Érd, Tepecs

(MRT 7. k. 9/18 lh.)

(Pest megye) V, LT, Kk, Tő

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2006 tavaszán régészeti kutatást végzett az M6 autópálya M0-Érdi tető Pest megye területére eső szakaszán. Magyarország Régészeti Topográfiája kelta-római s középkori telepet jelöl itt a Sulák csatorna Ny-i partján. A 2001-ben folytatott terepbejárás során kiderült, hogy összeér a Topográfiában külön jelölt Akasztódomb (17. lh.) és Tepecs (18. lh.) lelőhely.

A 2006-ban feltárt terület kb. 1,5 ha volt, az összefüggően lehumuszolt felületen 108 objektum került elő. Többsége egy késő kelta (LT D) periódusba sorolható telephez tartozott.

A telepobjektumok többsége (62) gödör. Nagy, mély, méhkas alakú tárolóvermek s sekélyebb kerek gödrök. Némelyik alján nagy kövek, félkörívben kirakva. Két ilyenben állattemetkezés is volt. Sok volt a cölöplyuk is (27). Némelyik rendszerbe illeszthető; pl. téglalap alakú felszíni cölöpház, szélfogóként használt féltető stb.

A félig földbe mélyített házak (9) egyik csoportja kisebb, hosszúkas, Ny-i oldalon padkával s cölöplyuk nélkül. Másik csoportja lakóház. Ezek formája többnyire lekerekített téglalap alakú, több cölöplyukkal. Az egyik ház kerek volt, szélein s középső tengelyében cölöpökkel. Tüzelőhely vagy kemence egyikben sem volt.

A telepet két szélén árokrendszer határolta. Keleten, a patakparton egy széles árok, alja kétosztatú. Nyugaton hármasszoros árokrendszer, ami a szélén még tovább tagolódott, helyenként padkás, s tölcseresen szűkült. Volt még egy rövidebb késő középkori árok is a telep közepén.

Két gödörben találtunk emberi maradványokat. Egyikbe egy zsugorított csontvázat tettek, melléklet nélkül. A másikban pedig hamvasztásos temetkezés volt egy ép bikónikus kelta tállal s vastárgyakkal (LT C-D).

A leletanyag főleg kerámia s állatcsont. A kerámia nagy része korongolt szürke edénytöredék: S-profilú tálak, duzzadt peremű gömbölyű tálak, talpas táltöredékek, nagy hombár- s fazéktöredékek. Kiemelkedő egy

fogófüllel rendelkező táltípus ún. Ansatzkopf, melynek legközelebbi párhuzamai a Gellért-hegyi telepről ismertek. Két-három festett sávós kis töredék és grafitos edényperem is előfordul. Nagyon sok a kézzel formált kerámia. Egyenes peremű kónikus csészék, kihajló peremű nagy fazekak, néha plasztikus bütyök vagy bevagdosott díszítéssel. Edénytípusaink egy része már a LT C2 periódusban feltűnik, de többségük a LT D időszakra jellemző.

Néhány fényes fekete felületű töredék s behúzott peremű tál egy korábbi *Hallstatt* településre utal, melyhez objektumot nem tudunk kötni.

Az állatcsont közül kiemelkedik az egyik gödör alján lévő nagyméretű szarv. Egy másik gödörben szarvasmarha-temetkezést találtunk.

A fémanyag nagyon kevés volt. Az egyik gödörházból bronzfibula tűje, másiktól hajtűtöredék származott. A hamvasztásos sírból vasfibula s vasveretes pajzsdudor töredékei kerültek elő.

A szomszédos Akasztódombon fémkeresővel több római érmet s fibulát találtunk, római kerámia kíséretében. A két lelőhely összeér, de az általunk feltárt részen nincs római leletanyag. Ezt a késő kelta telepet a limes menti sáv kiürítésekor a római foglalás elején hagyták fel.

A kelta telepen kívül a feltárást ÉNy-i részén egy kerek kemence került elő munkagödörrel. Ez utóbbiból *török kori* (17. sz.), belül fehér mázas edény származott.

OTTOMÁNYI KATALIN

118. Érpatak, Törvényes-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2006. december 13-án terepbejárást végeztünk a Butyka nevű településrészen, melynek során egy új, felszíni telepnyomokkal jelzett bronzkori lelőhelyet regisztráltunk.

ALMÁSSY KATALIN

119. Fábiánsebestyén, Pusztatemplom

(Csongrád megye) B, Szk, LT, Sza, Ge, A, Á, Kk, Ú, I

A község határának Ny-i részén, a Szentesre vezető műúttól É-ra található a lelőhely, a Kórógy-ér bal partján. Itt volt a középkori Fábiánsebestyén falva, templomának DNy-i csonkja ma is közel 3 m-re magasodik egy őskori kurgánon, ennek az egyházi épületnek az alaprajzi elrendezését egy az ezredfordulón lefolytatott ásítás során sikerült tisztáznunk.

A középkori falu erős bolygatást szenvedett az 1960-as, 1970-es évek fordulóján, amikor a területén sertéstelepet létesítettek. A megelőző feltárást egy újabb beruházás tette szükségessé.

A 2006. szeptember 12. és november 15. között végzett kutatás során 233 objektumot regisztrálhattunk a 3000 m²-nyi területen, ebből 28 újkorinak bizonyult.

A legkorábbi leletek a korai bronzkorból származnak (4 objektum), két objektum a késő bronzkori